

egyik nagy csoportját az apa nevéből képzettek alkotják, a másik csoport pedig olyan családnevekből áll, amelyek például a hit bizonyos elemeire vagy egyházi szolgálatra utalnak (*Angyal, Káptalan*). A szerző részletesen bemutatja, hogy a keresztény hit kulturális-történeti hatásának mindkét nyelvben fontos szerepe van a családnevek kialakulásában.

SELENE JIMÉNEZ-SEGURA és szerzőtársa, ROGELIO LACHINO-LACHINO a mexikói keresztneveket vizsgáló tanulmányukban abból az alaptételből indulnak ki, hogy a keresztnevek és a társadalmi környezet között szoros kapcsolat van (207–230). Elemzésük tárgyát a 20. századi nevek képezik, céljuk pedig az, hogy minél pontosabban feltárják a katolikus naptárnak a keresztnévadásra gyakorolt hatását. Vizsgálatukhoz egyrészt egy kis közösség tíz lakosával készítették interjúkat, valamint közel másfél ezer születési anyakönyvi kivonatot néztek át. Mindkét elemzés azt a tendenciát tárja elénk, hogy a vizsgált időszakban csökken a katolikus naptár jelentősége a keresztnevek kiválasztásakor. Mindez azzal magyarázható, hogy a vizsgált terület egyre inkább bekapcsolódott az ipari és kereskedelmi tevékenységekbe, vagyis a nyelven kívüli tényezők változása rövid időn belül a névhasználatban is elmozdulásokat idézett elő.

A kötet végén VALERIJA NEKLESOVA a modern ukrán, 'Apokalipszis' és 'Armageddon' jelentésű nevekről tesz közzé egy esettanulmányt (231–252). Az Apokalipszis a Biblia egyik könyvének a címe, az Armageddon pedig a Messiás és az Antikrisztus közötti végső csata helyszíne. A szerző emellett sorakoztat fel érveket, hogy a neveknek mind a társadalom minden korosztályában megfigyelhető használata, mind a modern közszói jelentése a félelemmel lehet kapcsolatban. A két említett név szinonimaként szerepel a modern ukránban, de egyértelműen az 'Apokalipszis' a gyakoribb. A legtöbb anyanyelvi beszélő tisztában van a nevek vallási eredetével. A szerző célja az volt, hogy a lehető legtöbb forrásból (pl. közösségi háló, újságcikkek, televízió) összegyűjtse a két névre vonatkozó adatokat, és bemutassa, hogy a nevek változása különböző körülmények között, eltérő történelmi és társadalmi tényezők hatására ment végbe.

SZŐKE MELINDA

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2726-4973>

Debreceni Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

Namenkundliche Informationen 109–110. (2017)

Szerkesztők: SUZANNE BAUDISCH – ANGELIKA BERGEN – ALBRECHT GREULE –
KARLHEINZ HENGST – DIETER KREMER – DIETLIND KREMER – STEFFEN PATZOLD
Deutsche Gesellschaft für Namenkunde (GfN) – Philologische Fakultät der Universität
Leipzig. Leipziger Universitätsverlag, Lipcse. 685 lap

1. A Namenkundliche Informationen (NI.) 109/110. száma a Német Névtani Társaság (Gesellschaft für Namenkunde, GfN.) két vezetőjének, Dieter Kremernek és Albrecht Greulénak a tiszteletére kiadott ünnepi kötet. Központi témája: Nevek Európában (Namen in Europa), tanulmányai jelenkori és történeti névkincs vizsgálatnak kulturális kontextusban.

A kötet a KARLHEINZ HENGST által megfogalmazott méltatással kezdődik (7–8). A 75. születésnapját ünneplő Kremer és Greule két cikluson át, 2011–2017 között vezette a GfN.-t. Számos eredményük közül kiemelendő, hogy elnökségük alatt egy nagyszabású projekt keretében digitalizálták és az interneten hozzáférhetővé tették az NI. valamennyi eddig megjelent számát.¹

A kötet 33 tanulmányt tartalmaz, melyek nagyrészt német nyelvűek, de néhány angol és spanyol nyelvű írás is helyet kapott benne. A tanulmányok többsége helynevekkel kapcsolatos kérdéseket tárgyal, de személyneveket és egyéb névfajtaikat vizsgáló kutatások eredményeit is közli a folyóirat.

2. A toponomosztikai tárgyú írások nagyobb része helynév-etimológiai vizsgálatot ismertet: PETER ANREITER az alpokbeli *Brenner(-hágó)* helynév (9–29), HARALD BICHLMEIER az *Inn* víznév (53–60), KIRSTIN CASEMIR és JÜRGEN UDOLPH a *Merseburg* városnév (108–146), JOHN INSLEY a már nem létező, de családnevekben továbbélő *Lox(h)am* településnév (352–357), RUDOLF STEFFENS a német szőlőültetvénynevekben előforduló *Hölle* fajtajelölő közszó (566–591), WALTER WENZEL Lipcse nevének első adatolt változata, a *Libzi* helynév és „rokonai” (615–627), PETER WIESINGER pedig két régi felső-ausztriai településnév, a *Vitta* és *Fürling* nevek (628–638) lehetséges magyarázat mutatja be.

A lipcsei helynévkutató iskola hagyományos kutatási területe, a névkutatás és a településtörténet kapcsolata szintén több tanulmányban megjelenik. DIETER GEUENICH a helynevek településtörténeti forrásértékét vizsgálja: azt az általánosan elfogadott tézist cáfolja meggyőzően, hogy a délnyugati német területeken az *-ingen* és a *-heim* utótagú helynevek a legrégebbi névrétegéhez tartoznak, és első említésük korától függetlenül visszavezethetők az alemannok vándorlásának idejére (188–205). A szerző korai helynévi és személynévi adatokkal, valamint a régi települések neveinek változását megfigyelve bizonyítja, hogy ennek a névtípusnak nincs ilyen jellegű kormeghatározó értéke. STEFAN HACKL és WOLFGANG JANKA a Csehországot Bajorországgal összekötő ún. *Bajor út* menti középkori (1500 előtti első előfordulású) településnevek helynév-tipológiai és településtörténeti vizsgálatának eredményeit összegzi (235–249). WOLFGANG HAUBRICHS a felső-itáliai langobard-frank helynevek három típusát mutatja be *Stuttgart*, *Gamundio* és *Herstall/Wardstall* példáján keresztül (269–290). RICHARD COATES egy angol nyelvű közleményben korai brit (kelta) és óangol nyelvi érintkezéseket feltárva támaszkodik a helynévi és egyéb lexikális adatokra (147–173). A lipcsei iskola vezető kutatója, KARLHEINZ HENGST a helynévkutatásnak a helytörténeti vizsgálatokban betöltött szerepe mellett kiálló „védőbeszéddel” köszönti az ünnepeket: két, névtani szempontból eddig alig vizsgált korai dokumentum, egy 11. századi hamis és egy 12. századi eredeti oklevél névanyaga alapján von le népesség-, birtok- és egyháztörténeti következtetéseket (325–351).

A helynevek néhány egyéb kérdésével foglalkoznak a következő írások: DIANA ASCHER a fuldai térség településneveinek változásait elemzi, a kérdés elméleti áttekintése után a jellegzetes (és jórészt az utótagot érintő) változások típusait tárja fel (30–40). INGA SIEGFRIED Bazel nem hivatalos helyneveit gyűjtötte kérdőíves módszerrel, s az e korpuszon végzett tipológiai vizsgálatok eredményeit ismerteti tanulmányában (538–547). SVANTE STRANDBERG ALBRECHT GREULE frissen megjelent német víznévszótárának a

¹ <https://www.namenkundliche-informationen.de/baende/journal/>

hasznosíthatóságát mutatja be a svéd víznévfejtéseken keresztül; példákat a lexikális, morfológiai és szemantikai szempontú elemzések köréből említ (602–614). RÜDIGER HARNISCH a nevek remotivációját (főként népetimológias és analógiás változásokat) tanulmányozza pragmatikai keretben, a vizsgált jelenségeket pedig tipologizálja is (250–268). A köszöntő kötet két spanyol helynévi vizsgálatot is tartalmaz. STEFAN RUHSTALLER spanyol nyelvterületen található forrás- és kútnevek névadási indítékait veszi számba, ezek fajtajelölő közszavait, illetve megkülönböztető elemeit osztályozza a motiváció-típusok alapján, valamennyi típust gazdag példaanyaggal szemléltetve (498–524). MARIA DOLORES GODRÓN PERAL egy spanyol nyelvű tanulmányban középkori spanyol helynevek elemzésének névkeletkezéssel, nyelvi kontaktusokkal kapcsolatos eredményeit ismerteti (206–234).

3. A kötetben a személynévkutatás legújabb eredményeit bemutató írások is teret kapnak; ezek kevés kivétellel történeti vizsgálatok. NICOLE ELLER-WILDFEUER és ALFRED WILDFEUER mondai hősök bajor neveit elemzi, főként kultúrtörténeti aspektusból (174–187). VOLKMAR HELLFRITZSCH egy korábban kevésbé kutatott forráscsoport, Drezda címűtárai (Adressbücher) alapján a családnevek 16–17. fejlődését követi végig; vizsgálatának főbb szempontjai a gyakoriság, a hangalak és a helyesírás, illetve a változékonyság; kitér továbbá a címűtárakban fellelhető utcanévek egyes sajátosságaira is (291–324). ROSA KOHLHEIM és VOLKER KOHLHEIM egy 15. századi urbáriumnak a bajorországi Hof járásban feljegyzett személyneveit tanulmányozzák (358–386). A késő középkori nevekből összeállított korpusz keresztnéveit eredet szerint csoportosítják, a családnevekhez etimológiai szótárt is közölnek. DIETLIND KREMER arra a kérdésre keresi a választ, hogy volt-e hatása a reformációnak a névadásra Lipcsében és a környékén (387–407). 16–17. századi templomi anyakönyvek, valamint Johann Sebastian Bach népes családjának keresztnéveit vizsgálva azt állapítja meg, hogy még a 18. században sem jelentkezik a névadásban a reformáció hatása: a gyermekek a szülők vagy keresztszülők neveit öröklik, azaz tradicionálisan valamelyik egyházi szent nevét. VOLKER SCHIMPF a Meroving-családból való trónkövetelő, *Ballomeris-Gundovald* nevének eredetét kutatja (525–537), FRANZISKA MENZEL az irodalmi névadás területéről közöl tanulmányt, Balzac Emberi színjátékának személyneveit elemezve (435–473), KATHARINA LEIBRING pedig az új svédországi személynévtörvényt mutatja be, annak a névadásra, névhasználatra és névváltoztatásra gyakorolt következményeivel (406–419). A személynevek kérdéseit tárgyaló cikkek között is találhatunk egy spanyol nyelvűt: ANA ISABEL BOULLÓN AGRELO a 18. századi galíciai személynévkincsét elemzi, részletesen jellemezve olyan alapvető változásokat, mint az *-ez* képző szerepének megváltozása, illetve a második keresztnév megjelenése (78–107).

4. Kisebb számban ugyan, de az egyéb névfajtákkal kapcsolatos kutatások is megjelennek ebben a számban: ANTJE LOBIN a dél-franciaországi város, Aix-en-Provence üzlet- és étteremneveiben fellelhető frazémákat vizsgálja (420–434), SANDRA REIMANN és ANDREAS TRPAK passauai kávézók étlapjainak reggelineveiben keresi a névadási indítékot (472–497), INGRID SPITZNER a cégnevek szemantikai komponensei közül a tartósságot tanulmányozza, részben a legrégebbi (16–18. századi), részben a legújabb (21. századi) cégnevekből összeállított korpuszban; elsősorban kozmetikai, élelmiszeripari, textilipari cégek neveiben (548–565).

5. A tulajdonnevek egyéb nyelvészeti és nem nyelvészeti kutatások számára szolgáltatnak vizsgálati anyagot az alábbi tanulmányokban. DIETER STELLMACHER német egyesületnevek nyelvjárási jegyeit, az azokhoz kapcsolódó beszélői attitűdöt mutatja be (592–601). ERIKA WINDERBERGER-HEIDENKUMMER a tulajdonnévi frazémákat (azaz a többrészes, szemantikailag transzparens neveket) elemzi két nyelvészeti terület, a frazeológia és a névtan szemszögéből (639–668). ANGELIKA BERGIEN a nevek városmarketing-kampányokban betöltött szerepét elemzi, imázsfaktorként mutatva be a szlogenekben szereplő városneveket, illetve híres személyek neveit; esettanulmányként a magdeburgi Otto-kampányt ismerteti (40–52).

Az ismertetett szám egyetlen nem névkutatással foglalkozó cikkét INGE BILY közli: egy nyelvtörténeti kutatás eredményeit összegzi, amelynek során a szász-magdeburgi jog kelet- és közép-európai vonatkozásait vizsgáló interdiszciplináris akadémiai projekt keretében egy ócseh szöveg jogi terminusait vizsgálta, ócseh és újfelnémet terminológiai megfeleléseket elemezve (azaz átvételeket, fordításokat, egyéb megoldásokat) (61–77).

6. A kötet egy recenzióval zárul, VOLKMAR HELLFRITZSCH a német családnévatalasz 6., a hatalmas projektet tartalmilag lezáró kötetét ismerteti.

PÓCZOS RITA

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2534-6265>

Debreceni Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

Rivista Italiana di Onomastica 23. (2017)

Főszerkesztő: ENZO CAFFARELLI. Società Editrice Romana – ItaliAteneo, Róma. 916 lap
(1. 434 lap, 2. 482 lap)

A RION. 2017. évi két kötetének összterjedelme 918 oldal, így anyagukat csak vázlatosan tudjuk bemutatni. A 2. kötet a nemrég elhunyt jeles névtanos, Davide De Camilli emlékének van dedikálva.

1. Tanulmányok, kisebb közlemények, vitacikkek. A 26 tanulmány szerzői túlnyomórészt olaszok, így a tanulmányok nagyobb része is olasz vonatkozású.

Ebben az évfolyamban a személynevekről nyolc tanulmány szól: A. FADELLI az északi Pordenone járás három falvának feltűnően nagy számú kettős családnévről ír (35–39); P. MARTÍNEZ LIMA gallego-portugál ragadványneveket, illetve ezek családnévi továbbélését vizsgálja (71–88); X. BALLESTER a *Hernandis* és a *Ferrandis* családnévek katalán, illetve kasztíliai eredetét elemzi (89–92); P.-H. BILLY a 14. századi *Serrescudiero* név etimológiájának megfigyeltére tesz kísérletet (93–95); R. BRACCHI a *Moncechi* családnév és a *Moncecco* helynév összefüggéseit tárta fel (106–108), illetve *Seneca* nevének köznevesült változatait és jelzős kapcsolatait gyűjtötte össze (481–498); R. RANDACCIO a *Ciceruacchi* nevet elemezte (513–522); E. CAFFARELLI a kitétt gyermekeknek adott nevekkal kapcsolatos európai, illetve itáliai névadási stratégiákat foglalta össze (580–607).